

Tefekkür nasıl dipsiz deniz olur?

İstanbul'dan okuyucumuz: “Mesnevî-i Nûriye'deki şu cümleleri izah eder misiniz: 1- ‘Sen bazı vecihlerden fenaya gittiğin zaman Hâlık-ı Rahman-ı Rahim’in ilminde, meşhudunda, malumunda baki kalmaklığın senin bekan için kâfidir’ (206) 2- ‘Hem de, afakî tefekkür, dipsiz denize benziyor, sahili yoktur; içine dalma boğulursun.’ (125)

1- “Sen bazı vecihlerden fenâyâ gittiğin zaman Hâlık-ı Rahmân-ı Rahîm’in ilminde, meşhûdunda, mâlûmunda bâkî kalmaklığın senin bekân için kâfidir.”¹

İnsan fânîdir. Dünya hemen her bakımından insanı yiyip söndürmeye hazır bir potansiyele sahiptir. Üzerindeki fenâ damgası insanı durmadan hırpalamaktadır. İnsan âcizdir, yalnızdır, kimsesizdir.

Oysa “Allah’a iman” gibi bir güç ağı ve kudret bağı insanın yanı başında hazır durmaktadır. İnsan el verdiğiğinde elinden tutacak, gönül verdiğiğinde gönlünü sonsuz şekilde kavrayacak bu iman aydınlığı kendisine şah damarından daha yakındır. İnsan bir tek yönelişle, tek bir niyetle, hâlis bir teveccühle, katıksız bir samimiyetle bu devâsâ aydınlığa kavuşabilir ve artık fenâ rüzgârlarının can yakıcı darbesine mâruz kalmaktan kurtulabilir.

Aksi takdirde, geleceğin yokluk, ölüm ve ayrılık taşlarıyla örülü yolları, insanı hergün yıkmakta, hergün soldurmakta, her gün bitirmekte, her gün ölmeden öldürmektedir. Varlıktan kopma düşüncesi dayanılmaz bir keder halinde insanoğlunun her gün gözünü karartmakta, her gün yüreğini yakmaktadır.

Oysa insan imanda ne yüksek varlık olduğunu, Allah’a yönelişte ne sonsuz hayat müjdesi gizlendiğini, Allah’ın rızâsında ne erişilmez saadet bulunduğunu bir bilse, bir bilse, bir bilse... Hiç imana karşı öyle kayıtsız kalabilir mi? Hiç Allah’a karşı böyle duyarsız davranabilir mi? Hiç Allah’ın emirlerine karşı böyle umursamaz olabilir mi? Hiç Allah’ın rahmetine karşı böyle ilgisiz bulunabilir mi?

Öyle ki ölümle insan fenâyâ, yok olmaya, mahvolmaya, çürümeye, erimeye, bozulmaya, dağılmaya gitmiyor. Ölüm hiçbir şekilde dağılmak ve bozulmak değildir.

Dünyadan ayrılmak hiçbir biçimde yok olmak ve mahv olmak değildir.

Unutmamalıdır ki insan cisim itibariyle her sene değişmekte, her sene başkalaşmakta, her sene vücudunun yapı taşı olan hücrelerini bir yandan atarken, diğer yandan tazelenmektedir. Bu bir yok oluş süreci değil, bir yenilenmek ve tâzelenmek sürecidir. Yaratılış faaliyetinin devam edişidir. Kudretin insanı ilmek ilmek işlemesi ve yeni hayatlara mazhar kılmasıdır. Bir gün gelip vücud elbisesi birden bire ruhumuzdan boşanırsa, veya ruhumuz bir et ve kemik kafesten ibâret olan cisim yuvasından çıkar giderse, yani ölüm dediğimiz şey başımıza gelirse biz yok mu olacağız? Fenâ mı bulacağız? Cismimizin çürüyüp dağılması bizim de dağılmamız, çürümemiz ve hayatı terk etmemiz demek mi olacak? Yoksa hayat yeni bir tarz ve biçimde devam mı edecek?

İşte Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu sorulara cevap veriyor. Diyor ki: Sen bazı yönlerden fenâyâ gittiğin zaman, Hâlık-ı Rahmân-ı Rahîm'in ilminde, görüşünde, bilgisinde yok oluyor değilsin, fenâ buluyor değilsin. Allah'ın ilminde ve görüşünde var olman ve bunu îmân cihetiyle hissetmen, sana varlık ve bekâ olarak yeter.

Nitekim, Hâlık-ı Rahmân-ı Rahîm ezelî ilim Sahibidir, ezelî görüş ve bilgi Sahibidir. Bundandır ki, insana ebediyeti ve bekâyı vaad etmiştir.

2- “Hem de, âfâkî tefekkür, dipsiz denize benziyor, sahili yoktur; içine dalma, boğulursun”²

Âfâkî tefekkürden maksat, insanın dış dünyaya, yani tabiata, dünyanın yapısına, yıldızların şekline ve şartlarına, zerrelere ve kürelerin özelliklerine bakarak tefekkür etmesidir. Ancak buradaki tehlike; kâinâtın maddî olarak varlığına çokça dalması ve kendini unutmaması; kendini ve iç dünyasını ihmal ettiği için dış dünyadaki bulgularını inanç dünyasıyla birleştirmeksizin kuru bir bilgi yığını haline getirmesidir.

İnsan bütün dış bilgilerini imanı ve Tevhid inancıyla birleştirmelidir. Allah'ın isimlerinin bir bütün olarak tecellî ettiğini görmeli ve iman etmelidir. Üstad Hazretlerinin bir diğer ifâdesiyle, Kadîr ve Hâlık isimlerinin tecellîlerini inkâr edemediği için gören, fakat bu tecellîleri Alîm ismiyle birleştiremeyen, yani bu tecellîlerin arkasında bilen bir yaratıcı olduğu hakîkatine iman etmeyen insan, gaflet ve dalâlet bataklığına düşer.³

Daha çok iç âlemine dönen, kendisini tanımaya gayret eden, dış âlemden aldığı bilgileri kalbî tefekkürüyle birleştiren ve doğru yorumlayan insan ise, afaka baktığında da Allah'ın varlığı ve birliği inancını rahatlıkla kavrar. Nitekim Bediüzzaman yüksek ehl-i hakikatin iman ve tasdik yolunda iki caddede hareket

ettiğini söylemiş; bunlardan birinin de âfâka bakmak olan Ayetü'l-Kübra gibi kâinat kitabını okumak olduğunu ifade etmiştir.⁴

Aksi takdirde dış âlemdeki çokluklar ve dağınık bilgiler insanın fikrini dağıtacak, insana evham verecek, enâniyetini ve benlik duygusunu kalınlaştıracak ve gafletine kuvvet verecektir. Bu çiğ ve kuru bilgiler tabiat bataklığına düşmesini kolaylaştıracaktır. İşte insanı dalâlete götüren çokluk yolu budur.

Dipnotlar:

- 1- Mesnevî-i Nûriye, s. 206
- 2- Mesnevî-i Nûriye, s. 125
- 3- Sözlür, s. 301
- 4- Emirdağ Lâhikası, s. 127